PEMIKIRAN POLITIK DALAM NOVEL-NOVEL AHMAD BOESTAMAM

ZABIDIN BIN ISMAIL

FAKULTI SASTERA DAN SAINS SOSIAL
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR

2003

Perpustakaan Universiti Malaya
A511380482

PEMIKIRAN POLITIK DALAM
NOVEL-NOVEL AHMAD BOESTAMAM

ZABIDIN BIN ISMAIL

TELAH DISERAHKAN UNTUK MEMENUHI
KEPERLUAN BAGI
IJAZAH SARJANA SASTERA

FAKULTI SASTERA DAN SAINS SOSIAL
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR

2003

ABSTRAK

Penyelidikan ini bertujuan untuk menganalisis pemikiran politik yang terkandung dalam novel-novel Ahmad Boestamam. Novel adalah salah satu genre sastera dan bukan karya sains politik maka kajian ini ingin mengetahui aspek-aspek pemikiran politik yang diketengahkan sebagai pengucapan politik pengarang. Ahmad Boestamam selaku pengarang teks kajian telah diketahui umum sebagai seorang tokoh politik berhaluan kiri yang radikal di negara ini kerana penglibatan aktif dalam kancah perjuangan politik tanah air pada zaman pra dan pasca merdeka tentu sekali menjadikan novel sebagai medium bagi menonjolkan fahaman dan cita-cita politiknya. Sebanyak sepuluh buah novel karya beliau iaitu *Gelap Menjelang Terang* (jawi) (1956), *Kabus Pagi* (jawi) (1958), *Pacar Merah Malaya* (1959), *Lorong Seribu Liku* (1964), *Garis Hitam Membelah Langit* (1966), *Konfrontasi* (1967), *Sorong Makan Tarik Makan* (1967), *Ali Sastro* (1968), *Malam Tiada Berbintang* (1968) dan *Rumah Kaca Digegar Gempa* (1969) dipilih sebagai sampel kajian. Kaedah kajian menggunakan gabungan analisis isi kandungan dan keperpustakaan melalui pendekatan tekstual dan kontekstual. Hasil kajian menemukan ke semua sampel menonjolkan aspek-aspek pemikiran politik iaitu nasionalisme, anti-kolonialisme dan sosialisme yang disampaikan menerusi unsur-unsur instrinsik manipulatif yang dapat membentuk mesej-mesej politik baik secara simbolik, wacana naratif mahupun gambaran pengarang. Kajian ini menamakan aspek-aspek pemikiran politik tersebut sebagai NAKOS hasil daripada cantuman kependekan *Na* (nasionalisme), *Akol* (anti-kolonialisme) dan *Sos* (sosialisme). Walaupun NAKOS dikesan wujud dalam sampel kajian tetapi tidak dapat meletakkan teks kajian sebagai novel politik kerana lari daripada landasan takrifan dan konsep sesebuah novel politik. Taburan manifestasi NAKOS hanya terpapar dalam 143 muka surat iaitu sebanyak 11% daripada 1245 jumlah halaman sampel dan ini tidak menggambarkan bahawa teks kajian memancarkan idea politik secara dominan atau politik dijadikan latar yang dominan.

ABSTRACT

POLITICAL IDEAS IN AHMAD BOESTAMAM'S NOVELS

This study aims to analyze the aspects of political ideas in Ahmad Boestamam's novels. He (Ahmad Boestamam) well known as a politician leftist figure whom totally involved in the country's independence fought history and seem to exploit novels to spread out his ideology and political ambition. Thus ten of his novels namely *Gelap Menjelang Terang* (jawi) (1956), *Kabus Pagi* (jawi) (1958), *Pacar Merah Malaya* (1959), *Lorong Seribu Liku* (1964), *Garis Hitam Membelah Langit* (1966), *Konfrontasi* (1967), *Sorong Makan Tarik Makan* (1967), *Ali Sastro* (1968), *Malam Tiada Berbintang* (1968) dan *Rumah Kaca Digegar Gempa* (1969) are selected as sampling for the combination content and library methods and completely used textual and contextual concept to approach the analytical profit. The results of this study found that the sampling novels consists several elements manipulative intrinsic to form messages of the nationalism, anti colonialism and socialism. The study called these aspects of political ideas known as NAKOS - shortly Malay words combination which *Na* stands for (nationalism), *Akol* (anti colonialism) and *Sos* (socialism) where as found in 143 pages (11%) instead of 1245 totally pages of that particular novels. Even though NAKOS almost found in every novel but it shouldn't be recognize as a political novel due to its political ideas didn't play a dominant role itself.

PENGHARGAAN

Bismi'l-Lahir'r-Rahmani'Rahim
Assalamu'alaikum Warahmatullahi Wabarakatuh

ıamdulillah, dipanjatkan kesyukuran kehadrat Allah Subhanahu Wata'ala, atas limpah dan kurnia-ı yang memberikan kekuatan dan ketabahan kepada saya sehingga dapat menyiapkan disertasi ini am tempoh waktu yang ditetapkan.

Seuntai penghormatan dan jutaan terima kasih ditujukan khas kepada Y.Bhg. Dr Haji Othman eh, Karyawan Tamu di Jabatan Pengajian Media, Universiti Malaya, selaku penyelia saya yang ıh sudi meluangkan waktu untuk menyemak, memeriksa dan memberikan tunjuk ajar yang sangat guna lagi bermakna serta bermurah hati pula meminjamkan beberapa bahan penting untuk kegunaan ian ini. Penghargaan yang sama juga dihulurkan kepada Y.Bhg. Prof Madya Dr Azizah Hamzah, ıua Jabatan Pengajian Media, Universiti Malaya serta staf yang telah banyak membantu bagi mungkinkan disertasi ini menjadi realiti. Demikian juga pegawai-pegawai dan staf Institut Pengajian wazah, Pejabat Dekan Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Perpustakaan Utama, Perpustakaan ·ingatan Za'ba (PPZ) Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya yang tidak bosan dan jemu mbantu saya sedaya mungkin dalam proses menyiapkan disertasi ini.

Dalam kesempatan ini juga saya ingin mengucapkan sekalung budi kepada Y.Bhg. Haji Yahya ıman mantan Pegawai Pendidikan Daerah Hilir Perak, Teluk Intan dan Encik Hisham Ariffin ɛnghulu Mukim Layang-Layang, Parit, Perak) yang telah meminjamkan banyak bahan rujukan untuk ɔerluan kajian serta kepada saudara Abdul Wahab Abu, penuntut pasca siswazah Universiti Putra ılaysia yang sudi berbincang dan melontarkan fikiran bernas khusus merungkaikan kebuntuan yang ıp kali dihadapi sewaktu proses penyelidikan berjalan. Di samping itu ucapan terima kasih juga ıulurkan kepada pegawai dan staf Pusat Sumber Jabatan Sains Politik dan Perpustakaan Tun Seri nang, Universiti Kebangsaan Malaysia serta Arkib Negara, Kuala Lumpur yang banyak membantu am perolehan bahan-bahan yang bermanfaat untuk kajian ini.

Akhirul kalam, sesungguhnya tiada budi yang dapat dibalas buat mereka yang sentiasa berdoa n berkorban bagi kejayaan saya melainkan hanya daripada Allah s.w.t yang khususnya saya ıamkan kepada bonda tersayang, Hajjah Habshah Haji Ismail, isteri tercinta, Puan Rashidah Rashid ng sangat mengerti dan memahami erti perjuangan dan pengorbanan. Buat anakanda Nur Nadiah .ni, Mohd. Zahiruddin, Nur Atiqah dan Muhammad Zaki Arif; terima kasih atas waktu emas kalian ng telah ayah ragut demi penyelidikan disertasi ini. Moga kalian akan menyusuri jejak ayahanda. ıya Allah. Jazakallah Khairan Kathira.

assalam.

ᴀBIDIN BIN ISMAIL **1 April 2003**
ɔ. 35 Taman Sinar Jaya,
ırong Orkid 4, Jalan Merbuk,
000 Teluk Intan, Perak Darul Ridzuan

PENGHARGAAN

Bismi 'l-Lahir 'r-Rahmani 'Rahim
Assalamu 'alaikum Warahmatullahi Wabarakatuh

Alhamdulillah, dipanjatkan kesyukuran kehadrat Allah Subhanahu Wata'ala, atas limpah dan kurnia-Nya yang memberikan kekuatan dan ketabahan kepada saya sehingga dapat menyiapkan disertasi ini dalam tempoh waktu yang ditetapkan.

Seuntai penghormatan dan jutaan terima kasih ditujukan khas kepada Y.Bhg. Dr Haji Othman Puteh, Karyawan Tamu di Jabatan Pengajian Media, Universiti Malaya, selaku penyelia saya yang telah sudi meluangkan waktu untuk menyemak, memeriksa dan memberikan tunjuk ajar yang sangat berguna lagi bermakna serta bermurah hati pula meminjamkan beberapa bahan penting untuk kegunaan kajian ini. Penghargaan yang sama juga dihulurkan kepada Y.Bhg. Prof Madya Dr Azizah Hamzah, Ketua Jabatan Pengajian Media, Universiti Malaya serta staf yang telah banyak membantu bagi memungkinkan disertasi ini menjadi realiti. Demikian juga pegawai-pegawai dan staf Institut Pengajian Siswazah, Pejabat Dekan Fakulti Sastera dan Sains Sosial, Perpustakaan Utama, Perpustakaan Peringatan Za'ba (PPZ) Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Malaya yang tidak bosan dan jemu membantu saya sedaya mungkin dalam proses menyiapkan disertasi ini.

Dalam kesempatan ini juga saya ingin mengucapkan sekalung budi kepada Y.Bhg. Haji Yahya Othman mantan Pegawai Pendidikan Daerah Hilir Perak, Teluk Intan dan Encik Hisham Ariffin (Penghulu Mukim Layang-Layang, Parit, Perak) yang telah meminjamkan banyak bahan rujukan untuk keperluan kajian serta kepada saudara Abdul Wahab Abu, penuntut pasca siswazah Universiti Putra Malaysia yang sudi berbincang dan melontarkan fikiran bernas khusus merungkaikan kebuntuan yang acap kali dihadapi sewaktu proses penyelidikan berjalan. Di samping itu ucapan terima kasih juga dihulurkan kepada pegawai dan staf Pusat Sumber Jabatan Sains Politik dan Perpustakaan Tun Seri Lanang, Universiti Kebangsaan Malaysia serta Arkib Negara, Kuala Lumpur yang banyak membantu dalam perolehan bahan-bahan yang bermanfaat untuk kajian ini.

Akhirul kalam, sesungguhnya tiada budi yang dapat dibalas buat mereka yang sentiasa berdoa dan berkorban bagi kejayaan saya melainkan hanya daripada Allah s.w.t yang khususnya saya rakamkan kepada bonda tersayang, Hajjah Habshah Haji Ismail, isteri tercinta, Puan Rashidah Rashid yang sangat mengerti dan memahami erti perjuangan dan pengorbanan. Buat anakanda Nur Nadiah Hani, Mohd. Zahiruddin, Nur Atiqah dan Muhammad Zaki Arif; terima kasih atas waktu emas kalian yang telah ayah ragut demi penyelidikan disertasi ini. Moga kalian akan menyusuri jejak ayahanda. Insya Allah. Jazakallah Khairan Kathira.

Wassalam.

ZABIDIN BIN ISMAIL **1 April 2003**
No. 35 Taman Sinar Jaya,
Lorong Orkid 4, Jalan Merbuk,
36000 Teluk Intan, Perak Darul Ridzuan

ISI KANDUNGAN

HALAMAN JUDUL	i
ABSTRAK	ii
ABSTRACT	iii
PENGHARGAAN	iv
ISI KANDUNGAN	v
SENARAI RAJAH	x
SENARAI JADUAL	xi
SENARAI KEPENDEKAN	xii

BAB 1 PENGENALAN

1.0	Penyataan Kajian	1
1.1	Bidang Kajian	10
1.2	Persoalan Kajian	10
1.3	Objektif Kajian	11
1.4	Kepentingan Kajian	11
1.5	Definisi Istilah	13
1.5.1	Pemikiran Politik	13
1.5.2	Novel Politik	14
1.5.3	Teks Sosial atau Teks Luaran	16

1.6 Gelintiran Kesusasteraan (*literature review*) 17

1.7 Metodologi Kajian 22

1.7.1 Kaedah Analisis Isi Kandungan 23

1.7.1.1 Mendapatkan Sampel untuk dikaji 24
1.7.1.2 Pembinaan Pembolehubah (kategori) dan Pemungutan Data 24
1.7.1.3 Mengkoding Data 26
1.7.1.4 Menganalisis Data 26
1.7.1.5 Laporan Kajian 26

1.7.2 Kaedah Keperpustakaan 27

1.7.3 Pendekatan Kajian 28

BAB 2 PENGARANG DAN PEMIKIRAN POLITIK

2.0 Pendahuluan 29

2.1 Korelasi Pengarang dengan Pemikiran Politik 30

2.1.1 Latar Belakang dan Pendidikan 32
2.1.2 Penglibatan dalam Dunia Kewartawan dan Politik 33
2.1.3 Sebagai Nasionalis Tulen 37
2.1.4 Mencipta Nama dalam Dunia Sastera Tanah Air 39

2.2 Takrifan Konsep 41

2.2.1 Nasionalisme 42
2.2.2 Anti-kolonialisme 44
2.2.3 Sosialisme 45

2.3 Pemikiran Politik dalam Novel 46

2.3.1 Analisis NAKOS dalam Novel-novel Ahmad Boestamam 49
2.3.2 Jumlah Halaman dan Taburan NAKOS 53
2.3.3 Peratus Manifestasi NAKOS 58

2.4 Kesimpulan 61

BAB 3 NASIONALISME

3.0	Pendahuluan	62
3.1	Latar Belakang Kebangkitan Semangat Nasionalisme di Tanah Melayu	65
3.2	Nasionalisme dalam Konteks Perjuangan Tanah Air	70
	3.2.1 Perjuangan Kemerdekaan	71
	3.2.2 Laungan "Merdeka"	79
	3.2.3 Penubuhan Parti Politik	82
	3.2.4 Kecintaan Terhadap Leluhur (*Indonesian Centric*)	83
	3.3.5 Mendaulatkan Bahasa Melayu	87
3.3	Nasionalisme dalam Negara Bangsa	90
3.4	Kesimpulan	96

BAB 4 ANTI-KOLONIALISME

4.0	Pendahuluan	98
4.1	Penjajahan di Malaysia: Catatan Sepintas Lalu	103
	4.1.1 Aksi Kolonial Belanda	104
	4.1.2 Aksi Kolonial Inggeris	105
	4.1.3 Aksi Kolonial Jepun	105
4.2	Anti-kolonialisme Terhadap Inggeris	109
	4.2.1 Anti-kolonialisme Bersifat Propaganda	109
	4.2.2 Anti-kolonialisme Bersifat Metaforik	111
	4.2.3 Anti-kolonialisme Bersifat Provokatif dan Jelmaan Watak Pengarang	113
4.3	Anti-kolonialisme Terhadap Jepun	120
	4.3.1 Anti-kolonialisme Bernada Keras	121
	4.3.2 Anti-kolonialisme Bersifat Provokatif	122
	4.3.3 Anti-kolonialisme Bernada Lembut	124
4.4	Kesimpulan	127

BAB 5 SOSIALISME

5.0 Pendahuluan 131

5.1 Sorotan Perkembangan Sosialisme di Malaysia 134

5.2 Pemikiran Sosialisme Pengarang 138

5.3 Pemikiran Sosialisme dalam Teks Kajian 140

5.3.1 Skop Persoalan Prinsip dan Perjuangan 141

5.3.1.1 Sosionasionalisme dan Sosiodemokrasi 141
5.3.1.2 Anti-kapitalisme 143
5.3.1.3 Sosialis Tulen 144

5.3.2 Skop Persoalan Isu Kontemporari 145

5.3.2.1 Penindasan 146
5.3.2.2 Ketidak-adilan 147
5.3.2.3 Moral 149
5.3.2.4 Rokok 150

5.3.3 Skop Persoalan Isu Parti Politik 150

5.3.3.1 Mengangkat Martabat Parti Sosialis 151
5.3.3.2 Mencemar Reputasi Parti Lawan 152

5.3.4 Skop Persoalan Gagasan Ideologi Negara Bangsa 155

5.3.4.1 Sistem Ekonomi 156
5.3.4.2 Bahasa Rasmi dan Bahasa Kebangsaan 159
5.3.4.3 Identiti Negara Bangsa 160

5.4 Kesimpulan 162

BAB 6 RUMUSAN 164

INSTRUMEN PENYELIDIKAN A 181
(Contoh Borang Koding)

INSTRUMEN PENYELIDIKAN B 182

(*Contoh Borang Pengumpulan Data*)

APENDIKS A 183
(*Senarai Karya Ahmad Boestamam*)

APENDIKS B 189
(*Ahmad Boestamam Sebagai Kolumnis*)

APENDIKS C 191
(*Anggaran Dasar Parti Rakyat*)

BIBLIOGRAFI 197

BIODATA PENULIS 205

SENARAI RAJAH

Rajah 1.1	Aspek-aspek Pemikiran Politik Ahmad Boestamam	6

SENARAI JADUAL

Jadual 2.1	Contoh Wacana / Gambaran Simbolik Pengarang Terhadap Aspek-aspek Pemikiran Politik dalam Novel-novel Ahmad Boestamam	52
Jadual 2.2	Taburan NAKOS dalam Novel-novel Ahmad Boestamam	54
Jadual 2.3	Jumlah Halaman dan Peratus Kewujudan NAKOS Dalam Novel-novel Ahmad Boestamam	56
Jadual 2.4	Jumlah Peratus Keseluruhan NAKOS dan Novel-Novel Ahmad Boestamam	59
Jadual 4.1	Taburan Anti-kolonialisme dalam Novel-novel Ahmad Boestamam	107
Jadual 4.2	Perbezaan Gaya Penyaluran Mesej Anti-kolonialisme dalam Novel-novel Ahmad Boestamam	129

SENARAI KEPENDEKAN

AKOL	:	Anti-kolonialisme
API	:	Angkatan Pemuda Insaf
AWAS	:	Angkatan Wanita Sedar
BMA	:	British Military Administration
BPA	:	Barisan Pemuda Melayu
DR	:	Dewan Rakyat
DUN	:	Dewan Undangan Negeri
FSRM	:	Front Sosialis Rakyat Malaya
ISA	:	Internal Security Act (Akta Keselamatan Dalam Negeri)
KITA	:	Gerakan Tanah Air
KMM	:	Kesatuan Melayu Muda
KMS	:	Kesatuan Melayu Singapura
KRIS	:	Kesatuan Rakyat Indonesia Semenanjung
MPAJA	:	Malayan People Anti Japanese Army
MPSF	:	Malayan People Sosialist Front
MU	:	Malayan Union
NA	:	Nasionalisme
NAKOS	:	Nasionalisme, Anti-kolonalisme dan Sosialisme
PAMUR	:	Parti Rakyat Murba
PASPAM	:	Persaudaraan Sahabat Pena

PBM	:	Parti Buruh Malaya
PEKEMAM	:	Parti Kebangsaan Melayu Malaya
PKMM	:	Parti Kebangsaan Melayu Malaya
PR	:	Perlembagaan Rakyat
PRM	:	Parti Rakyat Malaya
PRSM	:	Parti Sosialis Rakyat Malaysia
PTM	:	Persekutuan Tanah Melayu
PUTERA	:	Pusat Tenaga Rakyat
SC	:	Special Constable
SF	:	Sosialist Front
SOS	:	Sosialisme
UM	:	Universiti Malaya
UMNO	:	United Malays National Organization
UKM	:	Universiti Kebangsaan Malaysia